Сшиток 35. 30. марта 1923.

Ціна 15ц. 10 за $1.25

ДО НАБУТЯ У ВСІХ КНИГАРНЯХ

Князю! Так мушу відійти без потїхи, без надїї?...

І зразу Блюм обдумав собі цілий плян. Недалеко було маленьке округле забудоване, що, крім входових дверий, не мало ніякого отвору. Видно воно було призначене для переховування річий. Тут рішили замкнути опянілих Бедуїнів.

Осторожно занесли туди першого Бедуїна, відтак другого і третого. В той час однак, коли Джек похилив ся над четвертим, той збудив ся. Диким криком розбудив він свойого сусіда. Відразу оба зміркували небезпеку і вхопили за ножі. Однак одним ударом кулака Роберт повалив одного із них на землю. Тимчасом другий із Бедуїнів кинув ся на Джека, що — зразу застрашений — не мав часу, ні відваги, щоб спрямувати свій кріс проти ворога. Здавалось, що Джек мусить пропасти. Вже бачив в руках Бедуїна блискучі ножі — коли нарешті отямив ся та прикладом кріса так здорово вдарив Бедуїна, що той майже без духу, повалив ся на землю.

— Знаменито! — гукнув Блюм. — Се заслужена кара для нього, бо не послухав приказу Аллаха, що йому не вільно пити „пекучої води".

Тіло також затягнули до тої круглої будови, коли се видалось Джекови, що Бедуїн, повалений Робертом, ворушить ся. Вже вхопив Джек за свій ніж — але Блюм здержав його.

— Дай спокій! Не є се геройством добивати безборонного! Зрештою, він нам може стати в пригоді. Бачиш: там побіч кітла лежать його ремінці — дай їх сюди, звяжемо його, а з сього зможемо самі скористати.

Так і стало ся. Останнього Бедуїна, що ще не прочунявся, також занесли між других, а тоді Блюм замкнув двері зелізними дручками, що якраз на се були приготовані. Так вже могли бути певні, що Бедуїни не втїкнуть.

Що їм в тій роботї нїхто не перешкодив, то для Роберта було доказом, що тут нема більше Бедуїнів. Але де вони? Де Алї-бен-Деббах?

Мусїли ждати. Підняли із землї звязаного Бедуїна та враз із ним стали наближати ся до головного будинку. Не стрінули нїякої перешкоди. Свойого вязня сховали в пивницї, передом відобравши збрую, відтак перешукали цїле крило будинку. Там всї кімнати стояли отвором —

ні живої душі кругом. Тишина була майже приголомшуюча. Блюм лагодив ся до боротьби на смерть і життє, а тут, без великого труду побідили девятьох ворогів — з сих же 6 навіть згинуло.

Але ще не дійшли до своєї мети. Де-ж їм знайти Гартмана та Мегі Гортон? Де шукати за ними?

Знова вернули до головного будинку. Із револьверами в руках перешукали тут кождий куток. Всюди пусто!

Блюм не міг сього зрозуміти. Треба було ждати на Алї-бен-Деббаха, що одинокий міг йому се пояснити.

І вже знова хотїли перейти в друге місце, коли нагло Блюм пристанув. Наслухував. Так, він зачув якесь шелестїнє — так, він не помиляєть ся — хтось скоро наближаєть ся.

— Позір! — шепотом сказав до свойого товариша.

Сховали ся за стовпом, так, що їх наспіваючий не скоро міг доглянути. Хтось наближав ся до них. Блюм та Джек готовились до розпучливої оборони, коли нагло Джек злегка кликнув:

— Алї-бен Деббах!

Виступили із своєї криївки. Один погляд в лице Бедуїна свідчив про се, що зайшло щось незвичайного.

— Чи дім пустий? — спитав Алї-бен-Деббах Роберта.

Роберт розповів йому все і спитав:

— А деж Дар'ян-Бей та другі?

Алї-бен-Деббах немов не чув того питаня. Хвилю стояв мовчки, відтак підняв голову і спитав:

— Де є той ,що ти його звязав, пане?

Блюм розповів де се місце. Бедуїн відітхнув раднїйше.

— Добре, мій пане, що він сидить окремо від других! — сказав. — Від нього дізнаюсь про се, чого менї потреба. — Передше я чув якусь стрілянину, пане, та я скоро знав, що вам не грозить нїяка небезпека. Моя-ж дорога в зовсїм противному напрямі — до увязнених.

— До увязнених? — перебив Блюм. — Деж вони?

— Нема їх!

Роберт не зрозумів.

— Ти говорив із ними? Ти сказав їм, що хочемо їх увільнити? — спитав схвильований.

— Нї! Я не знайшов їх!

— Не знайшов? — Чи справді? Деж вони?

— Не знаю! Може се Беева робота, а може й ні. Ходім!

Роберт лютив ся; але не було ради. Алї-бен-Деббах ні словечка більше не промовив.

Разом пішли в місце, де лежав звязаний Бедуїн. Той вже отямив ся. Побачивши Алї-бен-Деббаха, в його очах заблисла іскорка надії. Думав, що той його звільнить. Коли же заглянув, що Блюм та Джек мають ще свою зброю, захмарилось його чоло.

— Абдуль-ібу-Аґаре — де є Бей? — спитав Алї-бен-Деббах.

Той посміхнув ся підступно та відповів:

— Ти не стрінув його? Вибрав ся з поздоровленєм для каравани, що недалечко із відси має переїздити. Але скажи менї, Алї-бен-Деббаху — звідки ти тут взяв ся? Ми не надіялись, що ти вернеш до нас!

Алї-бен-Деббах перебив йому:

— Де ваші вязні — дівчина і той, що прийшов її викупити?

Бедуїн з недовірєм глянув на нього, а коли добачив напружене на лицях Роберта і Джека, скоро зрозумів, що Алї-бен-Деббах із ними в змові й злобно відповів:

— Хиба ж не знаєш, де є вязні? Адже-ж можеш догадатись, яка їх доля стрінула.

Алї-бен-Деббах здрігнув ся. Лице його зраджувало несупокій.

— Абдуль-ібу-Аґаре — чи ти правду говориш? — спитав. — Чи вивели їх на скалу? . . .

— Йди, а побачиш!

Присутні зрозуміли те все. Із оповіданя Алї-бен-Деббаха знали, як Дар'ян-Бей поступає із своїми жертвами. Стручує їх із скали в пропасть; нещасні розбивають собі голови об вистаючі скалисті хребти поки ще їх тїло долетить до землї.

Блюм із скаженїлим криком кинув ся на Бедуїна:

— Говори правду, собако! Чуєш, правду!

Бедуїн не стратив супокою. Із злобною усмішкою глядів на нього.

— Чи ти не зрозумів, що я сказав? — спокійно від-

повів. — Йди, поглянь!

Зірвав ся Блюм, вхопив батіг на верблюдів, що звисав при боці Алї-бен-Деббаха а наблизившись до Бедуїна, тремтячим від хвильованя голосом кричав:

— Собако, відповідай! Так, або ні! Чи вязнїв убито?

Бедуїн змірив його очима повними ненависти.

— Що ти за оден ґ'явре, що так поважив ся говорити до мене? — кликнув. — Мої уста більше нїчого не скажуть.

Та в туж саму мить дістав здорово батогом. Кров виприснула йому із носа та із уст, а лице напухло.

— Се за ґ'явра, собако! — кликнув Блюм. — А тепер, раджу тобі: говори правду, бо ще більші терпіня тебе чекають. Скажи, що стало ся із увязненими?

Бедуїн мовчав. Безмежна ненависть та дикий упір проблискували із його очий, яких не спускав із Роберта.

Блюм добув ножа й приступив до нього.

— Скажу! — кликнув тепер Бедуїн.

— Так скоро! Що стало ся із ними? Чи не жиють вже?

— Де-ж вони?

— Жиють!

— Бей приказав їх перевезти в друге місце.

— Знаєш де?

— Через хвилю Бедуїн отягав ся із відповідю. Нарешті сказав:

— Так, знаю!

Блюм переглянув ся із Алї-бен-Деббахом і сказав:

— Добре! Поведеш нас туди!

Звільнив його із пут та грізно додав:

— Послухай, Абдуль-ібу-Аґаре: Перша спроба втїкання або змаганє вивести нас в поле, наразить тебе на смерть, а тодї вже певно нїколи не побачиш сходу сонця!

Бедуїн мовчав. Алї-бен-Деббах приступив до Роберта, заявляючи:

— Самий із ним піду. Він нас не зрадить, бо знаю тут кождий закуток. Ви же, пане, враз із Джеком, останьте тут, бо Бей може вернути!

Хоч Блюм був велыми нетерпеливий, то однак мусїв пристати на добру раду Алї-бен-Деббаха, що тепер звернув ся до Бедуїна:

— Так ходім, Абдуль-Ібу-Атаре, а не забувай, що маю острі ножі!

Вийшли.

Блюм та Джек остали. Їхнє схвильоване було зовсім зрозуміле. Наче в казці, так легко здавало ся освободжене Гартмана та Меґі Гортон.

Але не могли на одному місці довго видержати. Вийшли на майдан — коли се нараз Джек пристанув і, вхопивши Роберта за руку, шепнув:

— Уважно!

Але вже було за пізно. В хвилю, коли Блюм відвернув ся, побачив на високій скалі якогось Бедуїна; рівночасно же свиснула куля понад його ухом. Майже чудом остав при житю.

Тимчасом Джек зложивсь на Бедуїна — впав стріл — Бедуїн постояв на скалі через хвилю зовсім безпорушно — відтак хитнув ся і впав коміть головою.

— Втїкаймо Джек! — кликнув тепер Блюм і потягнув його за собою. Сховали ся тепер за муром, звідки могли розглянутись кругом, де що робить ся, а їх же не видно було.

Минув якийсь час зовсім супокійно. Нарешті Блюм здобувсь на відвагу та осторожно висунув ся на верх стінки, щоб розглянутись кругом. Сейчас же зісунув ся та подав ся до Джека.

— Надходять! — надходять! — кликнув майже без духу — яких може 20 людий! Джек рішаюча хвиля приходить: або смерть, або житє! Памятай, нехай рука твоя не тремтить!

Джек був дивно спокійний.

— Якось се буде, пане! — впевняв. — Гризе мене лиш думка, що станеть ся з мис Гортон, Гартманом та Алїм, коли вони наспіють та впадуть в руки Бедуїнів.

— Се вже полишім Алї-бен-Деббахови! Коли він почує нашу стрілянину, буде осторожний! А тепер мусимо вертати у хату. Там ми безпечнійші.

Так зробили. У зовнішньому мурі, що становив одну сторону того забудованя, було много отворів. Звідтам Блюм та Джек могли мати вид на цїле подвірє та могли підглядати рухи ворога, самі будучи безпечні перед його кулями.

Не ждали довго. За час на майдані з'явили ся Бедуїни: були добре узброєні. Блюм та Джек запримітили їх здивованє та несупокій, коли не застали нїкого на майдані. Наближали ся звільна, непевні, кругом себе уважно розглядаючись.

Стали радитись. Ще раз розглянулись, а тодї частина Бедуїнів стала підходити до забудованя, инші пішли в напрямі бічного крила.

Блюм та Джек стояли непорушні, готові кождої хвилї до борби. Але гаразд розумїли, що нерівні їх сили. Колиб почали стріляти, Бедуїни, що пішли в напрямі крила, зараз би поспішили на поміч своїм товаришам, яких і так було аж вїсїм. Мусїли отже змінити свій первісний намір та нразї рішили не вживати крісів.

Опустили своє місце. В сїнях, що вели через цїле забудованє, на скрутах, скрізь були стовпи. Як мож було найскорше Джек сховав ся за третим стовпом а Блюм за семим. Инші стовпи давали їм достаточну захорону перед очима наспіваючих.

Блюм та Джек стояли непорушно.

При вході счинив ся шелест. Се Бедуїни.

— Нїколи би вже не взрів ясної зірки, колиб так Бей тут явив ся! — сказав один із них. — А моє око . . .

В туж хвилю він поминув Джека. Між першим Бедуїном а його товаришами була досить значна віддаль.

Сїни — чим дальше в глуб — були що раз темнїйші. Джек пропустив чотирох до пяти Бедуїнів, надійшов і шестий. Скорим, бистрим поглядом з поза стовпа переконав ся, що семий та осьмий Бедуїн не увійшли.

Тепер також і Джек висунув ся на вільне місце й наче тїнь посував ся за послїдним, стараючись як мож найтихше.

Нагло здорово вдарив Бедуїна в голову. Той без зойку повалив ся на землю. Скоро відвернув ся йдучий попереду Бедуїн. Побачив свойого товариша вже на землї лежачого, побачив також незнакомого, але не міг навіть ворухнути ся. А поки отямив ся, Джек вдарив його прикладом кріса в чоло, аж кров струєю сикнула. Вдарений крутнув ся і впав.

Тимчасом і Блюм не дармував. Майже рівночасно, коли Джек послїднього Бедуїна повалив на землю, перший

із них дійшов до стовпа, за яким сховав ся Блюм. Він вихилив ся троха за вчасно. Бедуїн його заглянув та хотів податись взад, та не стало часу. Поцілений прикладом, повалив ся на замлю. Тимчасом другий Бедуїн, минаючи послідний скрут, побачив свойого неприятеля саме в час, коли той зложив ся ,щоб його вдарити. Не теряючи відваги, крутнув ся взад, різким криком остерігаючи других товаришів. В туж мить впав вистріл — се Джек стрілив раз — потім другий. Бедуїн же зміркувавши грізну небезпеку, добув ножа і нараз зіткнув ся грудь об грудь із Блюмом так, що мимохіть мусїли відступитись один від другого. Роберт зміркував, що ні на що не здасть ся йому кріс, скоро вихопив ізза пояса револьвер, але поки ще зміг підняти його в гору, Бедуїн вдруге станув перед ним. Блюм присів — рівночасно Бедуїн спотикнув ся, а стративши рівновагу, впав на землю. Коли підносив голову, Блюм стрілив із револьвера. Вистріл був влучний. Бедуїн не жив.

Ледво яких дві мінути минули від хвилї, коли Бедуїни увійшли до сїний а вже чотирох із них не жило а двох було ранених.

Тимчасом двох, осталих на сторожі на майдані Бедуїнів, почули стрілянину. Вбігли до сїний. Зразу нїчого не добачили аж доки не найшли на землї кровю злитого товариша. Тепер були певні, що в домі є вороги. Сейчас кинули ся втїкати. Саме в час доглянув їх Джек, що старав ся віднайти Роберта. Підняв свій кріс — стрілив — і один із Бедуїнів поцїлений — повалив ся.

Зовсїм не дбаючи про нього, другий пігнав дальше, щоб остерегти товаришів, що були в бічному крилї.

— Зрада, зрада! — кричав в розпуцї.

Дикі крики були на се відповідю. Бедуїни вхопили за зброю та вибігли на подвірє.

Там наші — побиті — неживі! — кричав Бедуїн, що щасливо втїк від смерти.

Майже не чули його слів. Гнали вперед, щоб пімстити смерть вбитих, гнали до борби на смерть і житє.

РОЗДІЛ СХ.

СПІЛЬНІ ЦІЛИ.

Ева та пані Вернер перебули безсонну ніч, обавляючись, що сталось що злого Ерикови.

Дуже рано схопила ся Ева із ліжка. За хвилю вже й пані Вернер увійшла до її кімнати. Коли глянула на бліде, заплакане Евине личко, пригорнула її до свойого серця і сказала:

— Евочко, не жури ся! Чи сумніваєш ся в доброту та ласку Бога? Чи вертаючи тобі Ерика не доказав, що дбає про тебе? Він і тепер твій біль влекшить!

— Ох, мамо, мамочко моя! — ридала Ева. — Так мені сумно. Здаєть ся мені, що Ерикови грозить велика небезпека!

— Ти дуже знервована, моя дитинко. Мусиш вспокоїти ся. Твоє успосіблене пригнобить Ерика.

— О ні, мамочко. Коли Ерик зі мною, я зовсім спокійна, але коли його тут нема, не можу вгамувати себе — тоді мушу плакати. Прочуваю, що мусить пропасти наше недовге щастє.

— Дитино моя, Евочко! Бог вас не оставить! — поважно промовила пані Вернер. — Він лиш хотів збагнути вашу любов. Переконав ся, що вона чиста і вірна а тепер не відкаже вам Свойого благословеня.

Пані Вернер дуже то старала ся, щоб дочку вспокоїти. Але коли минуло полудне і Ерик не вертав, обняла її незвичайна трівога. Всі стараня матері, щоб її заспокоїти, ні на що не придали ся.

Нарешті Ева рішилась відшукати Ерика в його мешканю. Надармо старала ся пані Вернер здержати її. Ева навіть не згодила ся, щоб мати підвела її, а сама скоро вийшла.

Там, де Ерик мешкав, дізнала ся, що через цілу ніч не було його вдома, та що дотепер ще не вернув. Безрадна вийшла на вулицю.

На хвилю прийшла їй думка, чи він може не остав у свойого стрия.. Але ні — пуста надія. Ерик не оставив би її так довго в непевности.

Нараз рішилась: Піде до князя! І як мож найскорше пішла в напрямі княжої палати. Коли спинила ся перед тою богатою будівлею, її серце живо застукотїло; не мала відваги переступити через поріг.

Однак думка про Ерика додала їй відваги.

Увійшла.

Один із льокаїв заступив їй дорогу і спитав:

— Чого пані бажають?

— Бажаю розмовитись з князем.

Льокай повів очима по вбогій одежі та спитав:

— Чого хочете від князя? Яке ваше імя?

— Ева Вернер! Прошу сповістити князя й заявити, що бажаю поговорити із ним в справі його братанка.

Хоч нерадо, пішов льокай до князя.

Князь змучений лежав у фотели а побіч нього сидїла Єлена, в голос читаючи часопись, стараючись сим розігнати сумні думки князя, який не був в силї заспокоїтись ще після останньої сцени між Ериком та Олексою.

Коли льокай сповістив прибувшу, князь зразу не хотїв її приняти, але Єлена — порушена дивним прочутем — впросила його, щоб не відправляв молодої дївчини. Князь згодив ся. Єлена сейчас вийшла у другу кімнату, щоб із відтам прислухуватись розмові Еви із своїм батьком.

На порозї станула Ева. Не мала відваги підняти очий, а її серце товкло наче молотом.

— Приступіть близше! — лагідно промовив князь. — Що маєте менї сказати?

Нарештї відважилась Ева підняти на нього очі. А коли глянула в лагідне та ласкаве лице князя, враз позбула ся своєї трівоги та, приступивши до князя, спитала тремтячим голосом:

— Князю-пане — я-б хотїла впевнити ся — прошу, скажіть менї, чи був тут сьогодня Ерик, братанок ласкавого князя?

— Мій братанок, Ерик? — повторив князь протягло в задумі. І нараз, гейби доміркував ся чогось, додав:

— Ах, говорите про того нещасного, молодого чоловіка, що твердить, немов то є моїм братанком? Так, він був тут сьогодня, однак ми мусїли його віддати в руки поліції, щоб освободитись від нахаби.

— Милостивий Боже! Князю-пане, що-ж ви вчинили? — кликнула Ева в розпуці. — Його — його віддали ви в руки поліції — а ні тамтого обманця, що підшив ся під Ерикове імя?

Князь схопив ся. Був схвильований.

— Хто ви, пані? — спитав твердо.

Та в туж мить кинулась йому бідна дівчина у ноги.

— Князю-пане, вислухайте мене, а після того все зрозумієте. Коли перед семи роками Ерик пішов в світ, він потайки заручив ся зі мною. Хоч він знав, що се не є по вашій думці, то все-ж таки думав, що з часом з'єднає вас до сього. Минуло сїм років. За той час я не мала ніякої вістки від Ерика — і Ева тяжко заридала — а однак через цїлий той час я жила надїєю, що він поверне й зховувала йому вірність. Бог вислухав моєї молитви й вернув мені мойого коханого. О, князю, ви не в силї зрозуміти мойого щастя! Передвчера Ерик вернув і несподївано явив ся передімною. О, Боже! Князю, щастє наше було так велике, що майже годї вірити, щоб було трівким. — Ерик пішов до князя-пана, щоб донести про свій поворот та просити благословеня для нас. Але на своє нещастє дізнав ся, що серце князя вже до нього не належить, бо забрав його чужий, обманець, що прибрав його імя та сим змїг вивести князя в поле. — Ерик розказував мен, що колись, на далекому передмістю Лондону, напали його якісь розбишаки та обрабували зі всїх паперів. Князю-пане, сей, що називає себе Ериком Нелїдовим є обманцем, що — маючи чужі папери — поважив ся виступити як братанок князя. — О, пане, присягаю, що я пізнала мойого коханого Ерика, та можете мені вірити, що лиш він, він один є вашим братанком.

Князь зворушений прислухував ся її словам. В них звучала правда та вневнене. А коли її голос завмер серед риданя, князь взяв її за руку й лагідно промовив:

— Встаньте, пані. На жаль, не можу вас потїшити. Ви помиляєтесь — сей чоловік не є моїм братанком. Слу-

чайна подібність обох і вас обманила. Він є або обманцем, або божевільним: судове слїдство се викаже!

— Ох, пане! Боже мій! Око любки є бистре! І менї розказували, що Ерик Нелїдов вже давнїйше повернув, але я не довіряла сьому! А коли побачила мнимого князя Нелїдова — я сейчас пізнала, що се якийсь чужинець та що він нїколи не був паном мойого серця. О, князю, вислухайте мене. Не вганяйте Ерика в нещастє — він вже досить зазнав того.

А коли князь не відповідав та відвернув ся, щоб закрити своє схвильованє, вона так дальше говорила:

— Князю-пане! Наколи не хочете признати мене нареченою свойого братанка, коли бажаєте, щоб він з другою оженив ся — тут її голос болїсно задрожав — то я відійду без наріканя, відкажу ся від нього, лиш коб він був щасливий. Князю-пане! Говорю се із болем серця, але задля Ерика я готова всяку жертву понести. Лиш прийміть його знова, віддайте йому його батьківщину та свою любов, а я буду спокійною. Благословити вас му, пане, та молитись за вас!

Князь був зворушений до глубини душі. Якийсь внутрішний голос йому говорив: „А коли помиляєш ся, коли він дїйсно є твоїм братанком?"

Але нї — се немислиме!

— Бідне дитя! сказав. — Менї дуже прикро, але мушу ще раз заявити, що помиляєте ся! Нїхто нїколи не важив би ся виступати під іменем Ерика. Се немислиме! Думаєте, пані, що я-б віддав дочку свою чоловікови, про якого не знавби, хто він?! Суджений моєї дочки доказав менї, що є сином мойого брата, а як такий, він дорогий мойому серцю, як давнїйше. Нї, пані! Не хотїв би я вам прикрости робити — бо пізнав я ваше шляхотне серце — але инакше годї зробити. Чого чоловік бажає, в то вірить; а ваша туга за мущиною, котрому ви колись серце своє віддали, каже вам вірити, що се він повернув до вас!

— О, мій Боже! — жалїлась Ева. — Що станеть ся із ним тепер?

— Найлїпше буде, коли того нещасливого примістимо в домі божевільних.

— Князю! Ваше серце на се не згодить ся! В дім бо-

жевільних!... Ні, ні, сього не зробите! Ні, не позволите відняти свободу від того нещасного, в якого забрали вже імя, становиско та щастє! О, Боже, мій Боже!

Та мова дратувала князя; хотів її скінчити чимскорше й тому сказав коротко:

— Тяжко, не можу нічого змінити. Бажаю вам, щоб прозріли чимскорше.

А побачивши її біль, додав лагіднійше:

— Передовсім заспокійте ся, пані. Я вам добра бажаю та супокою!

У Еви прокинулась її власна гідність. Ні — вона не просити ме більше того зарозумілого, твердого чоловіка. Підняла ся. В очах вказались гейби проблиски ненависти. Беззвучним голосом промовила:

— Князю! так мушу відійти без потіхи, без надії?... Вірю однак, що Бог не допустить до так страшної кривди та возьме Ерика в свою опіку! Вважайте, князю, щоб колись не жаліли того, що пустили мене сьогодня від себе із моїм сумом та жалем. Засвитає днина, коли Ерик верне до своїх прав, а той підлий обманець дістане належну кару! Пращаю вас, князю! Може се ще не послідна наша стріча.

Вийшла з кімнати, щоб закрити перед князем свій безмірний біль.

Сама не знала як добила ся до хати. Гірко ридаючи, впала в обійми матері.

— О, мамо — мамо! Все пропало! Нема в них милосердя для нього. Вирекли ся його, божевільним хотять вчинити!

— Ево! — ох, Боже! — Що ти говориш?

— Так мамо! Той обманець постараєть ся о се. Ох, мій Боже, як Ерик перенесе сю нову нужду!

Від тямки відходячи, припала до грудий матері. Бідну матїр тяжко діткнуло нещастє її дові; вона взяла знесилену дівчину й майже занесла на ліжко.

Тільки що Ева вийшла із княжої кімнати, коли увійшла туди Єлена. Із сусідної кімнати чула кожде її слово. Вимавляючись знеможенєм, попращала ся із князем й подалась до власної кімнати.

Тут же не могла оборонитись перед дивачними думками.

— Бідна, нещаслива Ева, жаль менї її! — говорила сама до себе. — О, Боже, як же ненависний менї той обманець .. А однак. . . можу йому перешкодити в його обчисленях, виказавши хто він такий. Так! лиш в сей спосіб зможу пімститись на ньому, хочби й сама мала із тим пропасти! А також — тихше докинула — в сей спосіб відпокутую свій власний злочин. Так бодай вчасти направлю, що сама злого вчинила. Піду до Еви — скажу їй, що знаю. Так — стану їй на поміч!

Нетерпеливо вижидала вечера. Коли посутенїло накинула на себе широкий плащ й незамітно вийшла з палати.

— Ева Вернер — шепотїла поспішаючи в місто — хиба легко знайду її помешкане!

В середмістю дізнала ся, де мешкає Ева, а в чверть години пізнїйше вже стукала в двері мешканя пані Вернер, що сама їй двері втворила.

Побачивши незнакому людину, пані Вернер здивувалась.

— Чи моглаб я поговорити із вашою дочкою, пані? — живо спитала Єлена.

Пані Вернер задумалась. Вона вже немало жури зазнала із Евою. Як лиш вона прийшла до памяти, так зараз напаъ її нестримний плач, опісля же стала на все рівнодушною й навіть не відповідала на запити матері.

— Не знаю, пані, чи зможу вас повести до моєї дочки — вона почуваєть ся дуже слабою.

— Знаю яка причина того й хочу допомогти вашій дочцї! — відповіла прибувша. — Так, прошу, заведіть мене до ньої, а впевняю вас, що вона скоро прийде до себе.

Із слів незнакомої пробивалась правда. Пані Вернер втворила двері до сусїдної кімнати та рухом руки запросила прибувшу увійти до кімнати. За хвилю Єлена була вже при ліжку Еви, що на вид її жахнулась та живо піднялась.

— Будьте спокійні! — промовила Єлена, відхиляючи сїточку з лиця. — Приходжу до вас в Ериковій справі.

Ева аж скричала, на вид княжни, яку ще недавно бачила в товаристві Олекси.

— Пані? Пані тут? Чи се правда?

Єлена підняла Еву й попросила її сісти на крісло а тоді, вдивляючись в її очі, поважно та отверто промовила:

— Сьогодня в полудне я підслухала вашу розмову із моїм батьком. Знаю про все а попри вас, я одинока вірю, що ваш наречений, який тільки що передвчера вернув, дійсно є князем Ериком Нелїдовим.

Оклик здивованя вихопив ся із Евиних грудий.

— І ви се кажете? Ви — наречена тамтого?

— Так — я! Наречена тамтого! — гірко засміяла ся Єлена. — Я, що з тугою вижидаю хвилї, щоб скинути із себе ті кайдани та вільною стати! Ви не знаєте скілько то я витерпіла... та в який спосіб той обманець присилував мене стати його нареченою!... Його нахабство є причиною моєї злуки із вами. Хочу відкрити його правдиве лице бо лиш тодї знова здобуду свободу. Вірте менї, що говорю щиру правду!

Горячі сльози говорили про дійсний стан Евиної душі. Стиснула подану собі руку і промовила:

— О, Боже! Невжеж се правда! Пані — ви справдї хочете допомогти менї у висвободженю Ерика?

— Так, Ево — і я маю надїю, що знайду спосіб на се. А опісля нехай станеть ся, що мусить бути! Тодї бодай буду вільною — не буду жінкою того обманця!

— О, Боже! Чи се можливе? Так Ти зіслав до мене свойого ангела добродїтеля!... Пані, скажіть яким чином думаєте допомогти Ерикови? Як можете доказати, що він є правдивим князем Ериком? Скажіть, пані — а я на колїнах дякуватиму вам за се. Цїле житє молитись му за вас та добра вам бажати за се, що вернули менї моє щастє та мойому Ерикови свободу!

Зворушена сим Єлена стиснула Евину руку, а вдивляючись в її очі, шепотом сказала:

— Маю відпокутувати тяжку провину а се, що вам допоможу, буде якраз покутою за се, повірте менї Ево! Бог нам допоможе — побіда по нашій сторонї!

РОЗДІЛ CXI.

ЧИ УБИЙНИК?

Раймунд фон Стеттен перебув страшні дні у вязниці. Раз-ураз покликували його перед судію, а стараючись відкрити його найбільш скриті думки, нераз дотикались найбільш болючих місць його душі.

— Ах, колиб сї немилосерні люди знали, як вони мучать мене! Кінця хочу — смерти хочу — бо сї муки за страшні на мої сили! — кликав в розпуцї.

Одної днини знова покликали його перед слїдчого судію. Раймунд доглянув на лици урядника якесь надзвичайне схвильованє. Той приняв його чемнїйше чим звичайно, а подавши крісло сказав:

— Маю важну вістку на яку ви зовсїм не є приготовані: Ви самі накликали на себе лихо заявляючи себе убійником Альберта фон Гільмера. На наше здивованє дістаємо із суду в Ф. вістку, що ви помиляетесь — значить, ви не є убійником пана фон Гільмера.

Раймунд глядїв, мов не при собі будучи, на судію. Хотїв щось говорити, але не міг нї слова із себе добути.

— Вспокійте ся! — промовив судія, побачивши таке безмірне схвильованє. Глядїв на нього із милосердєм, але рівночасно також із певною трівогою; не міг зрозумїти, як сей чоловік може признавати ся до злочину, якого нїколи не допустив ся.

Нарештї Стеттен троха вспокоїв ся та беззвучним голосом промовив:

— Нї, пане судіє! Ваша вістка неправдива; аджеж я лїпше знаю, чи я вбив пана Гільмера, чи нї. Ох, нїколи не забуду тої хвилї — тут відвернув своє бліде, винужденїле лице — коли я звернув до нього револьвер; я бачив також як він кровю злитий впав на землю. Після того-ж я втїк із того місця — втїк у світ далекий.

На хвилю здержав ся.

— Нї, нї! Се правда! — знагла скричав. — Я вбив його, вбив на місці!

Судія здивував ся. За цїлий час його судейської практики се перший раз стрічає, що оскаржений, коли є докази його невинности, вперто доказує свою провину. Судія що-раз більше тепер впевняв себе, що Раймунд є хорий на умі.

— Заспокійте ся! — поважно промовив судія. — Роздумайте чи не помиляєтесь. Аджеж зараз після того нещастя пан Гільмер заявив, що се він — в приступі божевіля — напрямив дуло револьвера проти себе, щоб скорше скінчити. Нещасливі відносини та пригоди спричинили, що житє йому так зненависнїло, що в розпуцї самий рішив ся конець собі приспішити!

— Се неправда — нї, нї — неправда! — кликнув Стеттен, тремтячи всїм тїлом. — Альберт нїколи не поважив би ся стріляти в себе. Се я — я убійник!

Судія остовпів, побачивши викривлене лице та блискучі очі нещасного. Без сумнїву, сей чоловік хорий. Через хвилю судія сидів безпорадно, потім же промовив:

— А однак, пане Стеттен — хоч впевняєте мене, що се ви допустились до того злочину, мушу вас звільнити, бо нема доказів вашої вини — а я немаю права довше тримати вас у слїдчій вязниці. Звільняю вас — пане Стеттен!

Говорив так нарочно, щоб переконати ся, яке вражінє се зробить на Стеттенови.

І дїйсно наступила зміна. Знесилений зворушенєм Стеттен впав на крісло; його очі зайшли сльозами. Майже не міг того зрозуміти, що він свобідний, що може вернути до Лївії.

В ту-ж мить забув, що в глубинї душі почуває себе винним. Глубоко зворушений прошепотів:

— Так я вже вільний? Верну на світ та побачу моє єдине дитя! О, Боже! І знова твоя ласка менї засіяла. І знова почуваю в собі нового духа, охоту до житя — для тебе Лївіє — для моєї дитини!

Тепер нарештї прийшов до рівноваги. Свідомість того що він вільний перетворила його на иншого чоловіка та вернула йому силу. Приступив до стола судії і тремтя-

чим із зворушеня голосом промовив:

— Дякую вам, добродію, що вертаєте менї свободу! Бог один лиш знає, скілько я витерпів; мою провину я тисяч разів вже відпокутував. Бог хоче, щоб я знова вернув до своєї дитини. Пане судіє — коли годитесь на се — сейчас оставлю вязницю.

— Судія підняв ся, а не спускаючи очий із нього та сердечно простягнувши руку, сказав:

— Йдіть з Богом, пане Стеттен!

— Дякую вам! Тепер буду щасливий, коли зможу получити ся із моєю дитиною.

Пів години пізнійше вийшов із вязниці, не будучи ще в силї зрозуміти такого наглого перевороту. Все те здавалось бути сном. А хоч був очищений від вини перед світом ,то однак в його душі не затерло ся почутє власної провини, а якийсь внутрішний голос вічно шепотів: ти його убив!

Але як се стало ся? Як же міг Алберт фон Гільмер заявити, що він самовбійник. Чи з милосердя?

Зареготав ся на таку думку. Змилосердив ся тому, що його обманював — жінку у нього відобрав?!...

А може то Гертруда о се постарала ся?...

Відтак пригадав собі свойого брата Гуґона. Стрепенувсь. Прийшло йому зараз на думку, як то брат вирік ся його в часї судової розправи.

Стало йому прикро — але скоро поборов свої жалї й рішучо підняв свою голову в гору. Нї — не піддасть ся терпінню! Чейже має Лївію! Як же вона зрадіє, коли дізнаєть ся, що її батько на свободї.

І нове житє тепер попровадить. Вже не буде обавлятися, що люди вказувати муть на нього пальцями, і шепотіти: Се він — убійник!

А хоч свідомість провини та жаль остануть на завсігди—то однак перед світом він буде чистий, а сього він так бажав задля Лївії.

Тепер вона вже є дочкою убійника!

Скоро пішов вперед, самий не знаючи, куди саме йде. Доперва за містом отямив ся. Де йому шукати за Лївією? Аджеж хиба не вернула до стрия. Ага — ось що! Працаючись із ним, Лївія сказала, що знайде приміщенє у сестри свойого нареченого.

Пригадав собі назвиско пані Гальден, розпитав де вона живе й сейчас подав ся в ту сторону. А радість його майже границь не мала, так тїшив ся, що за хвилю стріне своє кохане дитя.

Після двох годин ходу станув коло своєї мети. Майже з трівогою переступав поріг тої хати. Попросив одного із послугачів, щоб сповістити паню Гальден про нього. Слуга, здивований нужденним виглядом чоловіка, шепнув нерадо:

— Певно який прошака. В самий час прийшов! Але не можу його відправити, бо пані — колиб про се дізнала ся — гнівалаб ся на мене.

Після хвилї вернув послугач і завів його до сальону, куди незабаром увійшла стрункa жінка — пані Гальден. Стеттен не міг побороти свойого зворушеня, коли пані Гальден лагідним голосом спитала його чого собі бажає.

Нарештї зрівноважив ся і споглядаючи в лагідне лице пані Гальден, шепотом промовив:

— Я-б хотїв побачитись із панною Лївією Стеттен. Оскільки правдиво мене звідомлено, вона тут знайшла пристановище.

Пані Гальден мимохіть жахнулась. Її лице зраджувало неспокій.

— Шукаєте Лївії Стеттен? — Мій Боже — хто ви, прошу?

— Я — я батько Лївії! Саме вертаю із вязниці — мене увільнили — тепер шукаю Лївії.

Леонїя трівожно скричала. Відтак подала Стеттенови руку та з сльозами в очах промовила:

— Ви батько Лївії — свобідні? О, Боже! Нарештї яснїйший промінчик. Хай вам Бог щастить, щоб знайшли собі супокій та з тугою вичікуване щасте!

— Дякую вам, пані! — сказав зворушений Стеттен. — З мене вже досить щастя, що свою Лївію побачу!

— О, милосерний Боже!

Леонїя стрівожилась. Як же зможе повідомити нещасного батька, що тут нема його дочки, та що не знає, що сталось із нею.

— Пане Стеттен — прошу близше — ось тут сядьте. Ви певно змучені — виснажені. Мусите троха підкріпитись.

Зараз принесла фляшку вина. Тремтячою рукою Стеттен підняв шклянку до уст, відтак сказав:

— Даруйте, пані — тепер я-б хотів побачити дочку. Так прагну притиснути її до серця...

Леонія стрепенулась. Приступила до Стеттена, а неспокійно вдивляючись в його лице, промовила:

— Так, пане Стеттен— але вхилево нема тут Лївії.

— Нема? Так певно скоро поверне.

Його голос тремтів, а погляд зраджував змагаючий ся несупокій.

— Бідний ви — бідний! — мимохіть кликнула Леонія.

Стеттен схопив ся. Якесь зловіще прочутє його обняло. Благаючим поглядом вдивившись в паню Гальден, прошепотів:

— Скажіть мені, пані — що стало ся із Лївією? Де вона?

Мусїла йому правду сказати. Тремтячим голосом розповіла все, що зайшло. І тяжко вражений Стеттен залляв ся горячими сльозами — здавалсь що не перебуде того.

— Так надармо я радів? — жалівсь. — О, Лївіє, колиб ти була знала, що я сьогодня вийду на волю, ти-б була вижидала старенького опущеного батька!

— Заспокійте ся, пане Стеттен! Мій брат незабаром верне. Вірмо що із Лївією!

Стеттен старав ся заховати супокій та закрити свій безмірний біль. Наблизив ся до пані Гальден а подавши їй руку, так промовив:

— Нехай вас Бог нагородить — ласкава пані — за се, що ви вчинили для моєї бідної, опущеної Лївії. Не зважаючи на поговірки, ви пригорнули її до себе сердечно, з любовю. Хай вам Бог заплатись за се! А я піду — піду, щоб шукати за нею, за моєю Лївією. А хоч нерадо — мушу відвідати дім мойого брата. Може там Лївія знайшла пристановиско.

Пані Гальден кивнула головою. Не хотїла йому сказати що й Горст попереднього вечера туди подав ся в надії, що там знайде Лївію.

— Йдіть з Богом! — лагідно промовила пані Гальден й сердечно стиснула йому руку. Хай Бог поможе, щоб ви знова знайшли спокій та вдоволенє.

І Стеттен пішов, з трудом лиш пануючи над собою. Так знова мав увійти в дім брата, який його прогнав та лиш наругу та погорду мав для нього, замість любови та милосердя.

Але задля Лївії, він не відчував тягару хочби найбільшої жертви. Покорив свою гідність, переміг знесилене — а йшов все дальше — дальше — до своєї Лївії!

Нарешті знайшовсь біля своєї мети. На подвірю приступив до нього слуга та змірив підозрілим поглядом.

— Вибачайте, чи пан Стеттен в дома?

Слуга не відповів зразу. Потім злобно зареготав ся й майже з погордою промовив:

— Добрий чоловіче! Нема його в дома. Пан перед кількома днями виїхав й нїхто не знає, де обертаєть ся!

Стеттен аж крикнув із жаху.

— Але верне? — спитав.

— Ха, ха, ха! Не вірю, бо сьогодня була тут судова комісія й перешукала цілий дім а від комісаря я дізнав ся, що пан Стеттен втїк, забравши з собою повірені собі гроші.

— Милостивий Боже!

Раймунд фон Стеттен бувби впав, колиб не підтримав його послугач.

— А ви хто, що ся вістка так дуже вас діткнула?

Замість відповісти, Раймунд спитав:

— Чи — чи нема тут панни Лївії Стеттен?

Слуга видивив ся на нього здивованими очима.

— Панна Лївія була тут — але на вістку, що стрий втїк, перебула тут лиш одну ніч й дальше пішла.

— І не знаєте куди? — спитав Стеттен трівожно.

— Нї — звідкиж би? Нам не сказала про се! — була відповідь послугача.

— О, милостивий Боже! Деж її шукати? Хто знає, де моє дитя блукає — без криші над головою, без нїякої опіки! О, Боже! як тяжко мене караєш!

Слуга, почувши сї слова, доміркував ся хто є сей чоловік. Він знав, що батько Лївії — оскаржений за убійство —сидїв у вязниці. Певно його тепер звільнили й він дочки шукає.

— Бідний чоловіче! — промовив. — На жаль не можу нїчого сказати. Панна Лївія вийшла, не згадавши куди.

Якраз ми про неї говорили.

Раймунд Стеттен отямив ся.

— Дякую! — сумно промовив і звернув ся до виходу. Слуга промовив за ним.

— Може пан тут спочинуть троха? Ви-ж струджені. Вечір западає — куди подінетесь тепер?

Раймунд дивився на нього, мов не при тямці будучи — потім скоро промовив:

— Ні — ні! Тут — не остану! Одно лиш прохаю вас зробити — колиб панна Стеттен вернула — скажіть їй, що завтра знова зайду сюди. Скажіть їй, що був тут той старець, з яким вона говорила в суді перед своїм увільненем. Нехай зажде на мене.

— Так, добре! Скажу, як лиш панна Лівія верне.

— Здорові будьте! — сказав Стеттен і відійшов.

„Дивні то родинні відносини!" — подумав слуга і вернув до своїх товаришів, щоб із ними поділити ся тою важною вісткою!

Тимчасом Раймунд фон Стеттен йшов вулицею, не знаючи куди звернути ся. Був зовсім прибитий та в його голові тільки одно бажане прокидалось: спочати десь, як найскорше.

Несвідомо звернув ся на дорогу, що вела до руїн.

Звільна що раз більше темніло. Опущену дорогу освічували проміні місяця, а коли Раймунд побачив перед собою старі руїни, зітхнув свобіднійше та аж крикнув з радости.

Там перед ним лежали руїни, що довгий час були йому захороною перед світом. Там також вперве, після довгих літ, побачив своє дитя, там перебув щасливі хвилі.

І станув перед ним образ блідої товаришки недолі. Згадав про графиню Евгенію: а що — колиб вона сюди вернула — колиб він її тут знайшов?...

Приспішив ходу на сю думку.

Нарешті станув на подвірю і звернув ся до сходів, що вели в долину. Зійшов у льох. Глубока темрява. Тихо, непевно висказав імя графині. Надармо: не одержав відповіди.

Якось дивно йому стало. Декілька хвиль стояв непорушно і наслухував, а відтак на потемки дістав ся в заглуб-

лене, де давнійше переховував лїхтарню та сїрники.

Знайшов все. Засвітив. Глянув — там її леговиско — порожне.

Крикнув з болю. Так і ся надія пропала; не мав тепер нїкого, перед ким міг би звірити ся із своїм горем.

Знесилений, горем прибитий, впав сей бідний, опущений чоловік на тверде леговиско.

Кругом нього тишина, смертельна тишина.

На хвилю лиш блиснув йому серед темряви житя світляний промінчик — після многих, многих терпінь — і зараз знова погас а давна темрява окружила його.

Та чи вічно так буде? Чи він нїколи вже не зазнає солодощів супокою, нїколи не зазнає щастя?

РОЗДІЛ CXII.

ТЯЖКІ ХМАРИ НАДТЯГАЮТЬ!...

Ґрафиня Евгенїя перевела ніч дуже неспокійно. Думка, що Солмсберґ находить ся недалеко, відбирала їй сон.

Коли настав день, дивна відвага вступила в неї і вона рішила за всяку ціну змінити своє положенє. Не хотїла вже довше блукати манівцями, в страху перед чоловіком, який із нею так підло поступив. Дивна сила прокинула ся в душі тої нещасної жінки.

Зараз із ранку увійшла Аста до кімнати ґрафинї — замешкали разом в тій самій хаті — а її лице свідчило про те, що перевела ніч безсонно.

Евгенїя заявила, що бажає тепер рішучо виступити в оборонї своїх прав.

— Так — потвердила Аста — і я в ночі застановляла ся над вашим положенєм, пані, і прийшла до заключеня, що мусите рішучо без вижиданя взяти ся до справи. Вибачте менї однак, коли порушу одну дражливу справу. Возьмім, що ви, пані — вважаю се необхідним — внесете оскарженє проти ґрафа та його увязнять. Питаю, що ста-

неть ся тоді зі мною? Я не зможу ставити нїяких домагань, бо моє вінчане окажеть ся неважним! Питаю отже: коли ви, пані, здобудете свої права і княже майно, чи тодї згодите ся признати менї яку частку, що забезпечилаб мене перед матеїрялыною журбою? Ви хиба розумієте моє прохане — бачите, я бідна та без батьківщини. Мушу сама подбати про мою будучність.

Лице графинї покрив багрянець. Скоро відповіла:

— Розумію й не гнїваю ся. Ваше бажане здїйснить ся. Остаточно, я вам, пані, вдячна, що висвободили мене із графових рук. Чи бажаєте дістати писемне з'обовязане?

— Булоб не зле! — живо підхопила Аста. — Коли наступить сей переворот, буду мала певний гріш в руках — та зможу стати до борби із бідою!

Аста подала графинї папїр та чорнило, а тоді як графиня взяла ся до писаня, Аста приступила до вікна і рукою стиснула своє серце, що напрасно товкло ся. Дико вдивлялась кудись у далечінь. Колись бачила перед собою иншу будучність; навіть на думку їй не приходило тоді, що буде зависимою від ласки або неласки графинї Солмсберґ.

Евгенїя підняла ся, підійшла до Асти й подала їй записану картку паперу. Як лиш Аста глянула на папїр, подала свою руку графинї і вдячним голосом промовила:

— Ви дуже добросердні, пані! Я нїколи не забуду, що ви мене забезпечили перед бідою та журою!

— Не забувайте пані, як велыми з'обовязаною почуваюсь супроти вас—відповіла Евгенїя. — Але перед хвилею ви згадували про якийсь свій плян — що-ж се такого?

Аста в задумі проходжувалась по кімнатї. Нараз спинилась і промовила:

— Вважаю найвідповіднїйшим, пані ґрафине, щоб я сейчас вертала на замок Солмсберґ, щоб не розбурхати у ґрафа підозріня, що я маю що небудь спільного із вашим зникненєм. А плян мій такий: після мойого виїзду, напишете лист до ґрафа із домаганєм, щоб в протягу якогось означеного часу зложив білышу суму гроший — може з половину свойого майна — в банку, який ви самі назначите. Коли же сього не зробить, внесете до суду оскаржене проти нього.

Поніс ся крик трівоги. Ґрафиня зірвала ся з місця.

— Значить, я сама маю внести скаргу! — О, мій Боже! Але так, а вже-ж! Мушу мати його в своїх руках, коли схочу бути безпечною перед ним. Так — не остає нїщо иншого робити, як піддати ся під опіку суду.

— Одинокий се вихід, ґрафине! — відповіла Аста поважно. — Ви не є безпечною, як довго ґраф перебуває на свободї!

Настала мовчанка. Ґрафиня старала ся зрівноважити своє хвильованє, Аста же почала ходити по кімнатї, час від часу поглядаючи на ґрафиню.

Нарештї промовила Аста:

— Я думаю, що ґраф не повірить вашій погрозї. Коли промине означений вами час а він не зложить гроший у банку — тодї рішучо поступіть.

Замовкла а за хвилю докинула:

— Не повірите, панї, як менї добре буде тодї — коли увільню ся від нього. Я тяжко мучила ся, як довго була із ним...

Ґрафиня питаючим поглядом дивилась на Асту, що знова почала нервово проходжуватись по хатї

— Як лиш вернете на Солмсберґів замок — сказала Евгенїя — будете свідком увязненя ґрафа!

— Правдоподібно! Але й се тяжко! А коли се вже станеть ся, на Солмсберґу вижидати му повороту вашого, панї, а тодї також рішимо, що дальше робити. Моїм горячим бажанєм є, щоб наш намір повів ся та щоб ви, панї, після стільки терпінь зазнали троха супокою. Мій гріх супроти вас тяжкий і тому теперішним моїм поведенєм бажаю хоч частину моєї вини змити.

Наблизилась до дверий а низько вклонившись ґрафинї, вийшла з кімнати.

Ґрафиня не могла зрозуміти тої дивної, загадочної людини.

В годину після того Аста знова вернула, готова до повороту на Солмсберґ. Прохала ґрафинї, щоб не виходила із хати, бо якийсь нещасливий случай міг би її звести її ґрафом. Відтак ще раз обговорили плян цїлої роботи і Аста відійшла.

Ґрафиня довго стояла при вікнї, очима проводячи відходячу. Вона тепер гаразд розумїла, як та прекрасна жінка

легко могла розпалити пристрасне ґрафове серце. І почула милосердє для Асти за її зломане житє.

— Шкода — шепнула — не зла вона, колиб тільки була виросла серед иншого окруженя! Незабаром проминуть найкрасші її літа — після тогож остане лиш жаль минулого.

Опісля сїла писати умовленого листа до ґрафа Солмсберґа.

— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —

Тимчасом ґраф пережив прикрі хвилї. Цїлу ніч вперто чекав в кімнатї, куди його завів Карло, в надїї, що ґрафиня верне. Надармо. Вже день настав а її не було.

Ґраф закинув Карлови, що обманив його. Карло визвірив ся на нього і прийшло до сварки між паном, а колишнїм слугою.

Але для більшої певности ґраф рішив ся ще пождати. Приказав зладити собі дещо перекусити й поучив хазяйку, як має ся повести, колиб ґрафиня вернула.

Минали однак години без нїякого висліду. Вечір вже запав. Ґраф казив ся.

Помимо всього остав ще одну ніч, в надїї, що Евґенїя таки верне. Нарештї третої днини виїхав, обіцюючи хазяйцї високу нагороду, колиб його телеґрафічно звідомила в час, коли ґрафиня поверне.

Не в найкрасшому гуморі вернув на Солмсберґ.

Тут вже кілька годин вижидала його Аста, а коли заглянула його на замковім подвірю, шепнула:

— Не догадуєть ся, що його тут жде!

За хвилю ґраф увійшов у її кімнату. Був розсїяний, а його бліде лице явно зраджувало несупокій.

— Де-ж ти був? — спитала Аста, силуючись бути спокійною. — Ти так нагло виїхав!...

Ґраф воркнув щось про подорож в справах інтересу а виминаючи стрічі своїх очий із Астиними, спитав:

— Чи може зайшло що нового? Чи не питав хто за мною?

— Нї, не було нїчого незвичайного! — відповіла Аста рівнодушно і почала оглядати малюнки.

Ґраф неспокійно проходжував ся по кімнатї, раз-у-

раз допитливо поглядаючи на Асту. Відтак перейшов у свою кімнату, щоб перебрати ся. При столі був мовчаливим. Майже не їв нїчого, оправдуючись лихим здоровлем.

З полудня — Аста якраз забирала ся до читання — увійшов до її кімнати і спитав, чи не хоче виїхати із ним.

Та в той же самий час постукав хтось в двері. Увійшов послугач і подав графови лист. Тільки що граф глянув на адресу, побілів і — не будучи в силї вдержати ся на ногах — майже впав на крісло. Аста — на позір вглубившись в читане — вдавала, немов не запримітила нїчого

Граф прочитав лист. Лице його викривилось — шукав віддиху. Тепер доперва підійшла до нього Аста і спитала:

— Що тобі, Еґоне? Ти так збілів! Чи може наспіли які прикрі вісти?

Скоро сховав лист в кишеню, а підозріло поглядаючи на Асту, видусив:

— Так, так, погані — себто — дуже погані вісти. Сейчас мушу відповісти — так, сейчас — на сей лист!...

І вибіг з кімнати.

Аста ликувала.

— Наближаєть ся буря! — кликнула. — Кара тебе не мине! Через тебе я більш нещаслива, чим ти! Із твоєї вини я злочину допустилась!

Нетерпеливо вижидала, що граф тепер пічне.

Він тимчасом, мов божевільний, вганяв по кімнатї. Мав страшний вигляд.

— До сто чортів! — просичав, затискаючи кулаки. — Чи здуріла, що поважилась менї грозити? Внесе скаргу, коли гроший не зложу — ха, ха, ха! — думає, що сим мене настрахає!

Прикусив уста в безсильній скаженїлости.

— Прошу — нехай грозить, скілько їй подобаєть ся, не маю страху. Ба, я зовсїм певний, що вона не поважить ся внести скарги. Їй здаєть ся, що мене настрахає — але я смію ся з того!

Виймив лист з кишенї, подер на шматки й кинув у вогонь.

— Так — се моя відповідь! Нехай вижидає. Нарештї переконаєть ся, що нїчого не витисне із мене.

Тої днини ґраф вже не виходив із своєї кімнати. Навіть до вечері не зійшов а казав оправдати себе перед Астою.

Тимчасом Аста перебула час у великому напруженю — була цікава чи ґраф зложить в банку бажану ґрафинею Евгенією суму гроший. На її здивованє ґраф і в слідуючих днях не виїздив із дому. Аста прочувала настигаюче нещастє.

Сейчас після обіду та вечері ґраф вертав до своєї кімнати, вимавляючись хоробою. Аста же була вдоволена із того, що позбуває ся немилого товариства.

І ґрафиня Евгенія вичікувала із зрозумілою нетерпеливістю, який буде наслідок того листа. Колиб ґраф зложив гроші, рішила виїхати кудись далеко, де-б спокійно могла перебути решту житя.

Коли однак після трох днів запитала в банку та дізнала ся, що не було ніякої відповіди від ґрафа, рішилась не мати над ним ніякого милосердя, та сейчас пішла до прокуратора.

Тут довго не могла зрівноважити свойого болю, поки почала розповідати прокураторови про свою недолю.

Отверто, без пересади, представила все, що перетерпіла в послідних місяцях. Лице урядника зраджувало глубоке зворушенє та правдиве співчутє. Він випитав її про всякі подробиці та запевнив нещасливу жінку, що може бути певною цілковитої опіки суду, що приверне всї належні їй права.

Заспокоєна сим, вернула ґрафиня до свойого мешкання. Так стало ся се, що було неминуче!

Нетерпеливість та хвильованє Асти змагались. Коли одної днини із рана — ґраф не явив ся навіть при снїданю — увійшла до його кімнати. Лежав на отомані, блїдий, знесилений.

— Мій Боже, Егоне, чи ти хорий? — спитала, немов з серцем.

Кивнув головою і відвернув лице, щоб виминути допитливий погляд Асти.

— Так, я хорий та коли не стане лекше, покличу лїкаря із міста!

І схопив ся з канапи та почав ходити по кімнатї — сюди й назад.

Нараз спинив ся при вікнї. Глянув на дорогу, що вела до замку.

— Що се? — трівожно спитав. — Що се за люди та чого тут хочуть? Ось розмавляють з інспектором. Інспектор вказує в ту сторону...

Аста сейчас догадала ся, що то за люди. Однак її лице не зраджувало нї найменшого хвильованя. Коли однак глянула на ґрафа, здрігнула ся. Виглядав страшно — його лице зраджувало нечисте сумлїнє.

— Мушу дізнати ся, хто вони та чого хочуть від мене. Асто, ти їх тимчасом приймеш, а я переберу ся!

Аста увійшла до сальону, куди за хвилю слуга впровадив трох панів. Прибувші представили ся і зараз спитали про ґрафа Солмсберґа. Аста просила, щоб сїли, заявляючи, що ґраф незабаром увійде.

Почали зовсїм байдужу розмову. Аста нетерпеливо вижидала приходу ґрафа.

Не догадувалась, що він тимчасом скоро зібрав ся, взяв всї гроші, які ще мав в дома й рішив скоро втїкати, поки ще його арештують.

За кілька хвилин він був готовий й незамітно вийшов із замку задною фірткою , як мож найскорше поспішаючи до зелїзничої стації.

Аста почала суятитись.

— Мій Боже! — шепнула. Дивую ся де ґраф так довго задержав ся! Даруйте панове, вийду на хвилю!

Пішла до ґрафової кімнати. Відтак до його ґардероби, де всяке убранє лежало в найбільшому безпорядку. Не могла того зрозуміти. Щоб так скоро міг втїкнути, здавало ся неможливим.

І урядники почали непокоїтись. Де ґраф — чому ґрафиня не вертає?

Один із них сказав:

— Здаєть ся менї, що ми нерозважно поступили. Ґраф певно бачив нас, а що ґрафиня Евгенїя йому грозила передтим, то певно, догадуючись за чим сюди ми прийшли, втїк із відси.

Урядники схопились із місць, а один із них кликнув:

— Берім ся до роботи! Мусимо перешукати цілий дім. Може пташок ще не втік.

Скоро вийшли з сальону. Двох із них зійшли на долину, щоб сторожити при виходах, третий почав перешукувати кімнати.

Той стрінув в сінех бліду Асту.

— Де ґраф? — спитав її.

— Не знаю — відповіла. — Зайдіть до його ґардероби — побачите, що там стало ся.

Коли урядник спостеріг порозкидувані убраня, догадав ся всього. Не зважаючи на Асту, що хотіла йому втворити всі кімнати для перешукуваня, сейчас збіг до своїх товаришів й доніс про все, що стало ся.

— Ти, Боннель — сказав до наймолодшого урядника — останеш тут, та вважати меш на все кругом. А ми — тут звернув ся до третого — підемо на стацію. Може наспіємо ще перед відходом поїзду!

Сейчас відійшли.

Аста, що не була ще в силї отямити ся із жаху, стояла при вікні. Бачила урядників на замковім подвірю. Бачила їх також здовж дорогою, що вела до стації. Прозріла їх замір:

— За чверть години може — шепотїла — його доля рішить ся. Але як моє житє уложить ся? Коли дістану гроші від ґрафині і моя будучність буде забезпечена — де знайду тоді Олеся, без якого житє не має для мене нїякої вартости? Що тоді станеть ся зімною?

РОЗДІЛ CXIII.

НЕСПОДІВАНА ПОМІЧ.

— Якийсь пан просить ласкавого князя, щоб зволили його приняти!

З сими словами слуга віддав старому князеви візитну карточку.

— „Доктор медицини, Бравер, з Лондону" — прочитав князь. — Назвиско незнане менї!

І звертаючись до послугача спитав:

— Чого той пан хоче?

— Просить о коротку розмову!

— Так, гаразд! Приведи!

За кілька хвилин пізнїйше увійшов стрункий, молодий ще мущина, що вклонив ся князеви з пошаною.

— Вибачайте, ласкавий князю, що — хоч, не знаний вам — смію клопотати вас! — сказав прибувший, своїми чистими очима вдивляючись в князя. — Однак приходжу у вельми важній справі та прошу деяких пояснень.

Князь вказав прибувшому крісло.

— Перед несповна двома місяцями — говорив доктор Бравер — був у нас в Лондонї на клїнїцї молодий чоловік, що назвав себе князем Ериком Нелїдовим!

Зацїкавлене старого князя змогло ся.

— Терпіня, про які розказував нам сей молодець, розбудили в нас милосердє до нього. Коли він вже настільки виздоровів, що міг думати про дальшу подорож, він розповів менї про своє скрутне фінансове положенє і я згодив ся позичити йому потрібні на подорож гроші, хоч я самий не богатий. Молодий князь приймив моє предложенє прирікаючи, що як лиш верне до вітчини, верне позичені гроші. Я звірив ся на його слово, бо цїла його особа збуджували довірє до себе. Від того часу минуло вже сїм тижнїв а я нї словечка не почув про молодого князя. А що якраз їду на полудень, рішивсь я вступити й до сього міста та розпитати про все. Хорий колись менї розповідав, що тут живе його стрий, князь Нелїдов, і сюди він хоче дістати ся. Даруйте менї про те, коли спитаю: чи князь Ерик Нелїдов повернув?

Лице князя зраджувало немалу журу. Хвилю мовчав, відтак заявив:

— Дорогий пане докторе! Прикро менї вам сказати, що ви попали в руки обманця. Се правда: прибув сюди чоловік, що намагав ся втиснути в мій дім як князь Ерик Нелїдов, але щастє йому не дописало, ми спостерегли ся на його крутнї, а крім того ще переконали ся, що він несповна розуму.

НОВІ КНИЖКИ

Твори Олеся (поезії)	$1.25
Панна ді Мопен — роман	.90
На воді — роман	.60
Всесильний доляр	.60
Серед куль	.15
Бо війна війною	.15
Рідні гості	.15
Мірти й кипариси	.40
Сурма, січові пісні	.35

РЕКОРДИ УКР. КАПЕЛІ

15032 Почаївська Божа Мати.
Через поле широкеє.
15033 Верховино.
Ой у полі Баришполі.
15034 Ой горе калині.
Щедрик. Коза.
15035 Ой сивая зазуленька.
Коломийка. В Йордані.
по $1.50 за подвійний рекорд

M. PASICHNIAK
216 DUFFERIN AVE., WINNIPEG, MAN.

ФЛЇРТ

або

ТИХА РОЗМОВА ЗАЛЮБЛЕНИХ

600 ПИТАНЬ ТА ВІДПОВІДИЙ

НОВЕ СПРАВЛЕНЕ ВИДАНЄ

Ціна 50 ц.

Коли хочете весело забавити ся чи то в товаристві, чи в дома в гуртку знакомих — то купіть собі ФЛЇРТ. Ся забава є вельми цікава так для молоді, як і старших.

55-ий ЗШИТОК СЬОГО ВЕЛИКОГО ПОВІСТИ ВИЙШОВ З ДРУКУ ДНЯ 15-го ЛЮТОГО 1924 р.